

Traficomin hankeavustusten hankekortti

Hankekortti julkaistaan valtionavustusten verkkosivuilla.

Alakoululaisten liikkumisvalintojen taustat Vantaalla 17.2.2025

Avustuksen saaja	Vantaan kaupunki	
Osallistujat	Vantaan kaupunki, Liikenneturva, Pyöräilykuntien verkosto, WSP Finland	
Aikataulu	01/2024	01/2025
Hankkeen tavoite ja sisältö, kohde-ryhmä	Työn tavoitteena on syventää Vantaan kaupungin toteuttamia aiempia tarkasteluja alakoululaisten koulumatkaliikumisesta ja tarkastella, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että alakoululaiset liikkuvat koulumatkoja itsenäisesti ja mitkä toisaalta siihen, että kouluun saatetaan autolla. Lisäksi tavoitteena on tarkastella syitä mahdollisiin koulujen väliin eroihin koulumatkaliikumisessa. Työssä tarkastellaan erityisesti, liittyvätkö syyt enemmän koulujen ympäristöihin ja niiden turvallisuuteen, huoltajien tottumuksiin ja asenteisiin, sosioekonomisiin tekijöihin, vai joihinkin muihin mahdollisiin tekijöihin. Työn alussa laaditaan tiivis katsaus tutkimusten mukaan koulumatkojen kulkumuodon valintaan vaikuttavista tekijöistä sekä tarkastellaan Vantaan alakoululaisten koulumatkaliikumista koko kaupungin tasolla. Lähötietona toimii vuonna 2023 Vantaan kaupungille laadittu diplomityö ja siinä kaikille Vantaan alakouluille toteutetun koulumatkakyselyn tulokset. Tarkasteluja syvennetään muutaman Vantaan alakoulun osalta. Koulumatkaliikumisen taustasyihin pureudutaan tarkemmin huoltajien ryhmäkeskustelujen, rehtorien haastattelujen ja koulujen ympäristöjen tarkastelujen avulla. Tavoitteena on muodostaa yhteenveto siitä, minkälaisia vaikutuksia koulujen ympäristöillä on Vantaan alakoululaisten liikkumistottumuksiin sekä mitkä muut tekijät vaikuttavat alakoululaisten liikkumistottumusten taustalla.	
Ennakoitu tulos	Tarkastelujen tuloksista on tavoitteena muodostaa tietopaketti ja vinkkejä siitä, mitä tulee huomioida koulujen ympäristöjä suunniteltaessa. Lisäksi muodostetaan tietopaketti siitä, minkälaisia liikkumisen ohjauksen toimenpiteitä tulisi jatkossa kohdistaa eri ikäisille oppilaille ja heidän huoltajilleen. Vaikka hankkeessa tarkastellaan Vantaan kaupungin alakoululaisten liikkumista, on tietopaketti on tarkoitus muodostaa sel-laiseksi, että se on kaikissa kaupungeissa, kunnissa ja kouluissa yleisesti hyödynnettävissä.	
Lisätietoja hankkeesta	Olli Tamminen, olli.tamminen@vantaa.fi	

Hankkeen päättyessä täydennetään:

Tulokset	Työn aikana tehdyissä analyyseissä, haastatteluissa ja maastokäynneillä tunnistettiin mahdollisia syitä, jotka tarkastelluissa kouluissa vaikuttavat sekä lasten että huoltajien päätökseen koulumatkan kulkutavasta, sekä osaltaan selittävät eroja koulumatkaliikumisessa koulujen välillä. Vantaalla näihin lukeutuvat muun muassa maankäytön tiiviys, huoltajien näkemykset koulumatkan turvallisuudesta, sää ja vuodenaika sekä mukavuus- ja aikataulutekijät. Lisäksi työn aikana on vahvistunut ymmärrys siitä, että koulumatkan kulkutavan päätöksenteon taustalla ei useinkaan ole vain jokin yksittäinen tekijä, vaan koulumatkojen, kuten muidenkin matkojen, kulkumuodon valintaan vaikuttaa laaja joukko fyysiseen ympäristöön, sosioekonomisiin tekijöihin, asenteisiin ja normeihin liittyviä tekijöitä. Työssä tuotetut havainnot koottiin julkaistavaan yhteenvetoraporttiin. Tarkastelun tulosten pohjalta työssä laadittiin lisäksi tietopaketti, johon koottiin tietoa koulumatkoista, huoltajien ja koulujen roolista osana aktiivisia koulumatkoja sekä tietoa turvallisten, kävelyä ja pyöräilyä tukevien ympäristöjen suunnitteluun. Tietopaketti on jaettu kahteen osioon, joista ensimmäinen käsittelee koulujen lähiympäristöjä ja toinen kannustavaa kasvatustyötä koululaisten aktiivisuuden lisäämiseksi myös koulumatkoilla. Tietopaketti on kaikkien suomalaisten kaupunkien, kuntien ja koulujen hyödynnettävissä. Vantaan kaupungin tavoitteena on soveltaa tietopaketissa esitettyjä havaintoja ja toimenpiteitä käytäntöön. Aktiivisen koulumatkaliikummisen kokonaisvaltaista edistämistä, joka sisältää sekä fyysiseen ympäristöön että viestintään ja kannustukseen liittyviä toimenpiteitä, on tavoitteena kokeilla ensimmäisessä pilottikoulussa lähitulevaisuudessa.
Miten tavoitteet toteutuivat?	Hankkeessa tehdyt havainnot koulumatkojen kulkumuodon valinnan taustasyistä ovat linjassa Suomessa ja kansainvälisesti tehtyjen lasten koulumatkaliikummista käsittelevien tutkimusten kanssa. Tarkastelujen perusteella saatiin vahvistusta siihen, miten Vantaan kaupunki voi jatkossa vahvemmin vaikuttaa alakoululaisten omatoimiseen liikkumiseen koulumatkoilla ja miten koulun ja kodin välistä yhteistyötä tulisi vahvistaa. Tulokset hyödyttävät myös muita kaupunkia ja kuntia.
Arvio hankkeen vaikutuksista	Työn aikana opittiin, että työtä koululaisten aktiivisemmän koulumatkaliikummisen edistämiseksi tulisi jatkossa tehdä entistä vahvemmin yhdessä kunnan, koko koulun, huoltajien sekä lasten ja nuorten itsensä kanssa. Koulujen lähiympäristöjen ja koulumatkareittien suunnittelun sekä koulujen tekemän liikkumiskasvatuksen sekä kannustamisen ja viestinnän toimenpiteiden tulisi tukea toisiaan nykyistä paremmin. Hankkeessa koottu tietopaketti kokoaa yhteen keinoja tämän saavuttamiseksi.
Mitä opittiin? Mitä kannattaisi tehdä toisin?	Työn aikana oppilaiden huoltajien sekä koulujen rehtoreiden tavoittaminen koettiin haasteeksi. Huoltajia saatiin mukaan ryhmäkeskusteluihin

toivottua vähemmän. Nämä haasteet kannattaa ottaa vastaavissa hankkeissa huomioon, ja varata riittävästi aikaa koulujen ja huoltajien kanssa tehtävään vuorovaikutukseen.

Oppilaiden koulumatkoihin liittyvien analyysien lähtötietona käytetyn koulumatkakyselyn vastaajamäärät olivat useiden koulujen osalta melko pieniä, minkä vuoksi vastauksista ei voitu suoraan tehdä johtopäätelmiä koko koulun oppilaiden liikkumistottumuksista. Vastaajamääriin ei voitu tässä työssä vaikuttaa, sillä kysely toteutettiin ennen tätä hanketta vuonna 2023. Jatkossa vastaavia kyselyitä toteutettaessa olisi tärkeää voimakkaammin kannustaa koulujen rehtoreita ja opetushenkilökuntaa jalkauttamaan kysely kouluihin. Näin kyselyn tuloksia on mahdollista hyödyntää luotettavammin erilaisiin tarkasteluihin.